

Digitalizált régészet

A régészeti munkában, különösen a régészeti örökség védelem területén, korszakváltást eredményezett a számítógép megjelenése. Az Aquincumi Múzeum által végzett folyamatos ásatási tevékenység, topográfiai kutatás ma már elképzelhetetlen lenne számítógépes adatbázis nélkül. Sokak számára talán úgy tűnhet, hogy a gyűjteményi adminisztráció kevésbé látványos és érdekes feladata a muzeológusnak, mint az ásatás és a kiállítás. Ma már a számítógépek korában ez egyáltalán nem száraz leltárkönyvi írogatást jelentő munka.

1992-ben kezdtük meg egy körültekintően kialakított és az Aquincumi Múzeum összes gyűjteményét átfogó adatbázis megtervezését, mely a lelőhelyeket tartalmazta a BTM Adattári anyaga alapján. Az új adatbázist a vizuális áttekinthetőség céljából térképekhez kapcsoltuk. Erre azért volt szükség, mert a több mint 100 éve érkező leletek lelőhelye, pontosabban címe, ma már részben nem létezik, vagy a keresett utca átkerült a város másik pontjára ugyanazzal a névvel. Térkép nélkül az adatbázisban szereplő címek megtévesztő adatokat eredményezhettek volna akár a kutatás, akár az ásatások

Digital archaeology

The development of computers has also revolutionized archaeological work, in particular the area of heritage management. Excavations carried out by the Aquincum Museum continuously, as well as relevant research in archaeological topography would be unimaginable today without a computerized data base.

Many may think that the administrative management of collections is one of the responsibilities that is less spectacular and of less interest to museologists than field work or the installation of exhibits. Today, however, in the age of computers, this work involves much more than copying boring data into a big inventory book.

The careful planning of a comprehensive data base that would include all collections of the Aquincum Museum was initiated in 1992. This data base contained archaeological sites on the basis of the Archives kept by the Budapest History Museum. In order to enhance visual appraisal, the new data base was linked with maps. This was made necessary by the fact the find spots and street addresses of artifacts that had been collected for over a century either do not exist any longer or streets with identical names were built in completely different

előkészítése terén. A fővárosban folyó építkezések felgyorsult üteme pedig azt sürgette, hogy az ásást előkészítő időszakot, az építési tervek véleményezési idejét a lehető legrövidebbre csökkentsük.

Az adatbázis tervezésénél döntő szempont volt, hogy a már meglévő – különböző szabályok és rendeletek szerint beletárolt – leleteket, rajzokat, fotókat, irodalmi adatokat ugyanolyan könnyen és gyorsan tudjuk keresni, mint a folyamatosan érkezőket. Úgy kellett kialakítanunk a rendszert, hogy a korábbi leltári kartonok adatait ne változtassuk meg, de valami módon mégis kapcsolódni tudjanak a mai adatokhoz.

Ennek a feloldására hoztuk létre az AMR – az Aquincumi Múzeum és Romterület elnevezés rövidítése – számrendszert, mellyel a régi és új adatainkat is ellátjuk. A lelıhelyeket geodéziai szelvényszámokkal azonosítjuk. Minden szelvényt 25 további kisebb részre osztottunk. Így minden szám egy 120 x 160 m-es részt különböztet meg a fővárosban. Ehhez tartozik még az ásás év száma és az adott évben egy sorszám. Pl. AMR 1998/86/23/02 jelrendszer feloldása: Az Aquincumi Múzeum gyűjteményének része, 1998-ban került be, a 86-os budapesti szelvényről, (Óbuda)

parts of the town. Therefore, in the absence of maps, the addresses listed in the data base would have been potentially misleading both for research and in the preparation of excavations. The accelerating pace of constructions in the capital also created a need to minimize the time spent with preparing excavations and making decisions regarding construction plans.

A decisive point during the planning of the data base was the equal speed by which previously inventorized finds, drawings and photographs as well as bibliographic data (prepared following various rules and regulations) and continuously entered new items must be accessed. The system had to be shaped with regard to the unaltered format of earlier card files, but still made compatible with the latest types of information.

Such a compromise was attempted by the introduction of the AMR (short for Aquincum Museum Ruin area) system of numbering, applied to both old and new data. Archaeological sites were identified on the basis of geodesical square numbers. All of these squares were sub-divided into 25 smaller fields. Following this logic, each number refers to a 120 by 160 m surface in the capital. This is completed by the year of excavation and a sequence

a 23-as mezőről, (Flórián tér környéke) az adott évben a második ásatás volt. Ezzel a számrendszerrel egyedileg tudjuk megkülönböztetni az ásatásokat, így a szelvény-számok nélkül azonnal leltári számként is használhatók.

A szelvény és mezőszámokhoz könnyen hozzárendelhetjük a különböző gyűjtemények azonos lelőhelyű adatait. Itt kapcsolódik be a mintegy 1250 térképrészlet, melyeknek a lelőhelyek vizuális megjelenítése mellett legfontosabb feladata bemutatni a főváros, római kor szempontjából régészetiileg védett telkeit. Az egyes telkek védettségét piros színnel jelöljük. Ha egy beruházó építési szándékkal keresi meg a múzeumot, a pontos cím vagy házszám alapján a térképről azonnal leolvashatjuk a védettség mértékét. Ha piros telken van, szigorúan védett, ha csak a közelében, akkor is várható régészeti megfigyelés és dokumentálás, melyre a beruházónak fel kell készülnie. Az adatbázis a szóbanforgó telek adatai alapján azonnal rendelkezésre bocsátja a területen folyt további ásatások publikációs listáját, az onnan származó fontosabb leletek adatait, ill. a dokumentáció (leltározott rajz, fotó, felmérés) listáját.

Az időközben Aquidata névre

number within that year. Thus, for example, the number AMR 1998/86/23/02 refers to the part of the Aquincum Museum Collections that was acquired in Square 86 in Budapest (Óbuda), from field 23 (Flórián Square area) within the framework of the second excavation carried out in the respective year, 1998. This system of numbering can be used to make individual distinction between excavations. Thus, when square numbers are disregarded, the code can be used directly as an inventory number.

With the help of square and field numbers, on the other hand, data from various collections but still representing the same site, can easily be assigned to each other. It is at this point that the approximately 1250 map sections become important. In addition to helping to visually localize the sites, the chief aim of this form of presentation is to efficiently show protected lots within the capital that may be of interest for Roman Period archaeology. Archaeological protection of certain lots is marked in red. Should a developer seek help in the museum for his or her construction plans, on the basis of the address and lot number, the degree of archaeological protection can be read directly from these electronic maps. If the spot in question falls within a red field, the

keresztelt adatbázis térképszelvényeit az Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program pályázatán elnyert pénzből vásároltuk meg és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával újabb szelvényekkel bővítettük ki. A térképek készítéséhez a MapInfo nevű softvert használjuk.

A gyűjtemények és a védettség feldolgozásával kettős feladatot láttunk el. Egyrészt leltározási, nyilvántartási, másrészt feldolgozói ill. topográfiai kutatói munkát végzünk. Könnyebb anyaggyűjtést végezni, kiállításokat előkészíteni akár téma, akár lelőhely-csoportosításban végzett lekérdezésekkel. A több mint 100 évnyi kutatás eredményeit, 7-8 év alatt, 9 kutató, a téma jó ismerőinek szellemi munkája révén adaptálhattuk a számítógépre. Ugyanők végzik az adatbázis folyamatos karbantartását, melyet az állandóan gyarapodó adatok, információk tesznek szükségessé.

A számítógép másik alkalmazási területe, a közönségkapcsolat, a tájékoztatás és a múzeumpedagógia. Gondoltunk a múzeum virtuális látogatóinak, a távolabb élő kutatóknak és tanulóknak, építetőknek, beruházóknak tájékoztatására is. Elkészítettük honlapunkat, amely Budapest római kori

area is strictly protected. In a case when it is located near such an area, on-site archaeological supervision and documentation may still be necessary, a fact that the developer must be aware of.

On the basis of the identified lot, the data base immediately provides a list of publications on previous excavations at the same spot, as well as the data on the most important finds and the list of relevant documentation (inventorized site plans, photographs, godesical measurements).

Map squares of the thus developed data base, meanwhile named „AquiData” were bought with a grant provided by the National Information Infrastructure Development Program. Additional digital map squares could be bought with support from the National Cultural Fund. MapInfo was the software of choice used in developing the final presentation of maps. By the parallel management of collections and data on archaeological protection a dual goal may be achieved. On the one hand, inventorizing is being carried out, while on the other, data processing i. e. topographic research is pursued. Selected information is more easily accessible and the planning of exhibitions becomes more efficient when a search is done either by topic or groups of known sites. Thus, the

műemlékeinek és a múzeum történetének bemutatásán kívül a régészeti örökség védelmével és az építetőköt érintő teendőkkel is foglalkozik.

Az Aquincumi Múzeum honlapja elérhető:

<http://origo.hnm.hu/aquincum>
címen, ahol az illetéktelen hozzáférés megelőzéséért a védett térképekhez jelszó a webmestertől kérhető. Intézményünk csatlakozott a MAMA (Magyar Múzeumok Adatbázisa: <http://www.mama.hu>) programhoz is, így nemsokára ott is elérhetőek leszünk. A honlap megjelenése után a világ legtávolabbi vidékéről, Japántól Amerikáig, érkeztek levelek, új, főleg szakmai kapcsolatokat hozva számunkra. Eddigi sikeres kiállításaink bemutatásával szeretnénk gazdagítani a választékot. Publikációink közül néhány már legalább két nyelven olvasható a Magyar Elektronikus Könyvtár Régészeti Polcán. A honlap látogatói statisztikája és a látogatói vélemények alapján hozzáltunk egy római kori életet bemutató CD-ROM elkészítéséhez. Reméljük, hogy hamarosan kapható lesz.

Kővágóné Szentirmai Katalin

results of more than 100 years of research could be adopted to the computerized data base in about 7-8 years, with the active cooperation of nine researchers, all experts within their respective areas. The same team is in charge of continuously maintaining the data base which is made necessary by the on-going increase in new data and information.

The homepage prepared for the Museum serves another area of applications that includes public relations as well as educational purposes. The homepage is aimed at informing virtual visitors, geographically distant researchers and students, not to speak of contractors and investors. Thus, in addition to presenting the Roman Period monuments of Budapest and the history of our museum, the homepage is also devoted to disseminating information on the protection of archaeological heritage and serves as a practical guide to the rules and regulations concerning developers.

The home page of the Aquincum Museum is accessible at the following address:

<http://origo.hnm.hu/aquincum>.

In order to prevent illegal access to confidential maps, special passwords can be obtained only from the webmaster. Our institution has also joined the MAMA program

(Magyar Múzeumok Adatbázisa = Data Base of Hungarian Museums: <http://www.mama.hu>) which means increased availability.

Following the opening of our homepage, messages have poured in from the possibly most distant locations, from an area stretching from America to Japan. These have helped in creating new, predominantly professional connections. We would like to increase what we offer by presenting our new successful exhibitions in the same form. Some of our publications are already available in two languages (Hungarian and English) on the Archaeological Shelf of the Hungarian Electronic Library.

Encouraged by the number of visits to our home page and with regard to constructive comments, we set out to prepare a CD ROM presenting life during the Roman Period in Aquincum. It is hoped that this work will soon be available to the broader public.

Mrs. Kővágó, Katalin Szentirmai